

Retten til å motta helsehjelp i andre EØS-land

Maren Sørensen Thorsen, juridisk rådgiver

Nina Elisabeth Bech-Sørensen, juridisk seniorrådgiver

Nasjonalt klageorgan
for helsetjenesten

Hvem er Nasjonalt klageorgan for helsetjenesten?

Vi er et forvaltningsorgan under Helse- og omsorgsdepartementet.

Vi er klageinstans i over 100 sakstyper fra 14 offentlige instanser.

Våre største fagområder er erstatningsrett, helserett, forvaltningsrett, EU/EØS-rett og prosedyre.

Vi er det største helserettsmiljøet i Norge, og et av de største prosedyremiljøene.

**Samfunnsoppdraget vårt er å ivareta
rettssikkerheten til både brukere av
og ansatte i helsetjenestene.**

**Vurderingene vi gjør er
viktige for enkeltpersoners
livssituasjon.**

Vi fører rettssaker for alle landets domstoler

**Et internt
advokatkontor
med advokater
og fullmektiger**

**Representerer staten
ved
Pasientskadenemnda**

**Rundt 200 stevninger
og 75–100
hovedforhandlinger
per år**

**Prosederer for alle
rettsinstanser over
hele landet**

Retten til å motta helsehjelp i andre EØS-land

Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 a andre ledd bokstav a

Rådsforordningen (EF) 883/2004 artikkel 19 og 20

Folketrygdloven § 5-24 a

**Sak E-15/23, K og Nasjonalt
klageorgan for helsetjenesten**

og

**Trygderettens kjennelse
TRR-2021-3857**

Nasjonalt klageorgan
for helsetjenesten

Hvorfor er saken EØS-relevant?

- I kjernen av EØS-retten
- Fri bevegelighet av helsetjenester og pasienter
- Utgjør spesialiseringskravet en begrensning?

**PASIENT-
RETTIGHETER**

Hva gjelder saken?

- Tannbehandling i Polen i 2017
- Behandler manglet nødvendig spesialisering
- Resulterte i avslag
- Todelt sak (se TRR-2020-406)
- Trygderetten ba EFTA-domstolen om en rådgivende uttalelse

Rettsgrunnlaget

- Tannforskriften § 3
- Folketrygdloven § 5-24 a
- Forskrift om stønad til helsetjenester mottatt i et annet EØS-land § 6
- EØS-avtalens artikkel 36
- Pasientrettighetsdirektivet (2011/24/EU), artikkel 7 og særlig artikkel 7.7

Er spesialiseringskravet forenelig med EØS-retten?

3

4

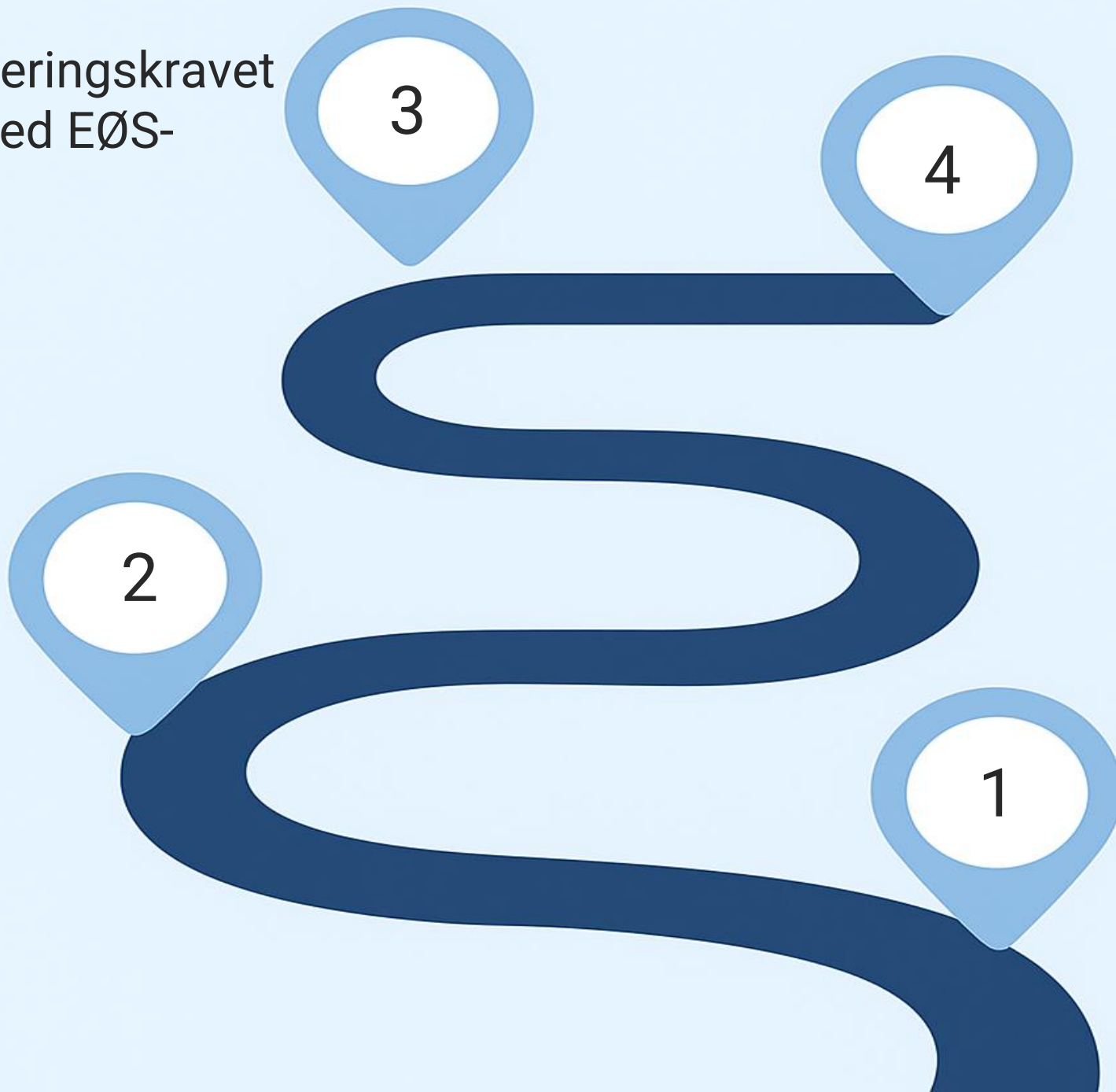
Konsekvenser av kjennelsen

Vilkår for refusjon

2

1

EØS-retten

Formålet med pasientrettighetsdirektivet?

- Sikre fri bevegelighet for pasienter
- Relevant ved bruk av helsetjenester i et annet medlemsland
- Artikkel 7 og særlig 7.7
- Resultat av prinsipper fastsatt av EU-domstolen

Vilkår for å kunne motta tannbehandling i andre EØS-land

- Behandlingen MÅ være tilsvarende som i Norge
- Nødvendige spesialiseringer - følger av tannforskriften § 3

Hovedregel:

Behandler i behandlingslandet må ha tilsvarende spesialisering som i Norge, dersom spesialiseringen finnes i behandlingslandet

Vilkår for unntak

1. Spesialiseringen må ikke eksistere i medlemsstaten

2. Behandler må ha tilsvarende realkompetanse eller annen spesialisering som kan sammenlignes med den som kreves i Norge

EFTA-domstolens rådgivende uttalelse

"alle tiltak som forbyr, hemmer eller gjør utøvelsen av fri bevegelse for tjenester mindre interessant, må anses som restriksjoner"

- Pasienters frie bevegelse kan bare rettferdiggjøres i planleggingshensyn
- Må tolkes snevert

EFTA-domstolen overlater tolkningen til Trygderetten

Utgjør kravet en restriksjon? Om ja, kan det rettferdiggjøres?

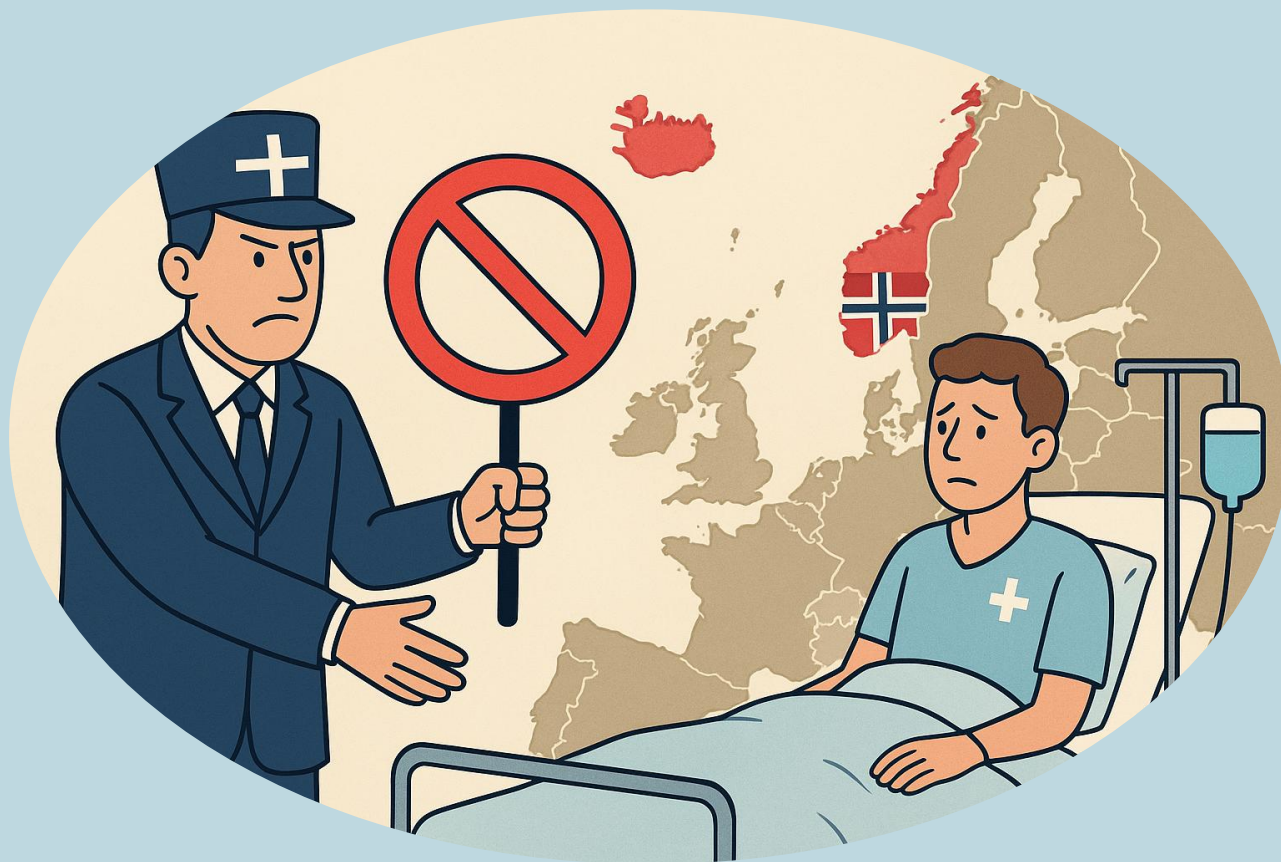
Dersom man kan foreta en helhetsvurdering må den gjøres i samsvar med EFTA-domstolens uttalelser i avsnitt 75.

- 75 Det følger av fast rettspraksis at vertsstatens myndigheter må ta hensyn til alle søkerens diplomer, attester og andre kvalifikasjonsbevis samt relevant erfaring når de sammenligner kvalifikasjonene og erfaringen som søkeren har, med kunnskapen og kvalifikasjonene som nasjonal lovgivning krever for adgang til det aktuelle yrket. Vertsstaten må derfor vurdere kvalifikasjonen og det konkrete innholdet i utdanningen. Vurderingen må sette vertsstatens myndigheter i stand til å forvisse seg om på et objektivt grunnlag at et utenlandsk diplom bekrefter at kunnskapen og kvalifikasjonene er, om ikke identiske, i det minste på samme nivå som det som dokumenteres ved det nasjonale diplommet. Denne bedømmelsen må utelukkende bygge på det kunnskaps- og kvalifikasjonsnivået som innehaveren kan antas å inneha i betraktning av arten og varigheten av studiene og den praktiske utdanningen som diplommet gjelder (jf. dommen i *Lindberg*, E-3/20, sitert over, avsnitt 64 og 65 og rettspraksis som det vises til der).

Trygderettens kjennelse

1. Er spesialiseringskravet en restriksjon på pasienters frie bevegelse?

2. Om ja, kan spesialiseringskravet likevel rettferdiggjøres?

Når utgjør spesialiseringskravet en restriksjon?

Kan spesialiseringskravet rettferdiggjøres?

- Planleggingshensyn i pasientrettighetsdirektivet 7.7
- Norsk språkversjon skiller seg fra øvrige og må derfor tolkes i samsvar med dem
- Høy terskel for å kunne begrense den frie bevegelsen
- Ingen holdepunkter for å rettferdiggjøre spesialiseringskravet i denne saken

Resultat

TRR-2025-2072 og TRR-2025-2353

Hva betyr kjennelsen?

Spesialiseringskravet kan ikke anvendes når spesialiseringen finnes i behandlingslandet

Unntak: åpnes opp for anvendelse når spesialiseringen IKKE finnes

Mulige konsekvenser

Ulovlig forskjellsbehandling?

For forvaltningen:

- Slutte å bruke spesialiseringskravet i saker om refusjon av behandling i andre EØS-land?

For pasienter:

- Teoretisk bedre rett i andre EØS-land enn i Norge
- Økt forutberegnelighet for å oppnå målet om fri bevegelse

**Sak E-9/23, EFTAs
overvåkingsorgan mot
Kongeriket Norge**

Hva gjelder saken?

- Bryter norske regler med EØS-rettens krav til fri bevegelse?
- Sikrer de nasjonale reglene pasienters rettigheter i EØS-retten?

Hva norske pasienter klaget på

- Lang ventetid og kompliserte søknads- og ankeprosesser
- Forskjellsbehandling
- Utilstrekkelig informasjon fra helsemyndigheter og saksbehandlere

Nærmere om ESA sin uttalelse i 2017

NEKTES BEHANDLING: Når alvorlig syke pasienter nektes behandling i utlandet, kan det være brudd på EØS-avtalen, skriver Kreftforeningen.

Illustrasjonsfoto: Getty Images/Halfpoint

Behandlingsnekt i utlandet kan bli den neste EØS-skandalen

- Norge oppfyller ikke sine EØS-forpliktelser
- Mangler klarhet, presisjon, åpenhet og rettssikkerhetsgarantier
- Norge ble bedt om å gjøre endringer for å sikre at regelverket ikke hindrer eller kompliserer pasienters mulighet til å få behandling og dekket utlegg i andre EØS-land

Norge går ESA i møte

Norge mente at eksisterende regelverk var tilstrekkelig

Presiseringer og endringer:

- Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-4 a
- Pasient- og brukerrettighetsloven § 2-1 b (5)
- Fristbruddforskriften
- Prioriteringsforskriften
- Nedleggelse av klagenemnd
- Kommunikasjonstiltak

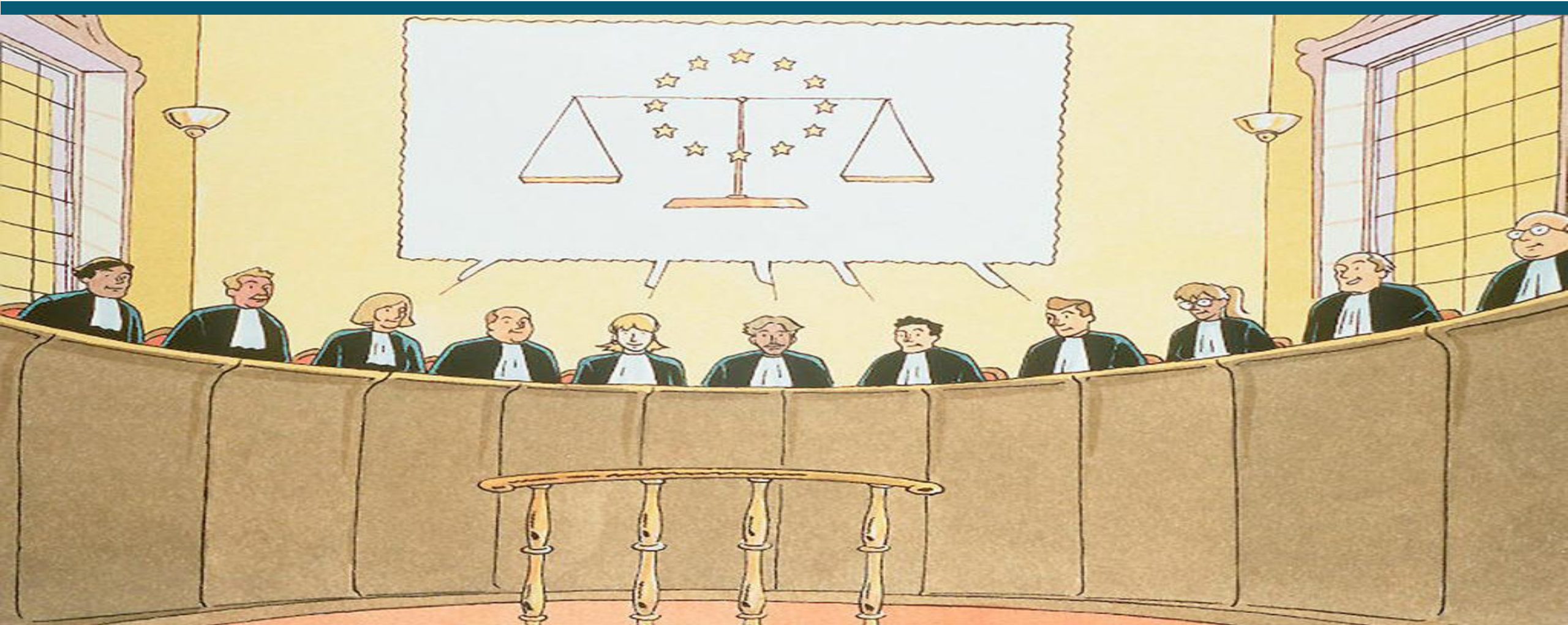

Nytt formelt varsel fra ESA i 2022

EFTA-domstolen avviste søksmålet

- ESAs søksmål gikk utenfor sakens rammer
- Manglet nødvendig klarhet, presisjon og helhet

Følger av EFTA-avgjørelsen

Norge ble ikke
dømt for å ha
brutt EØS-
reglene

Ingen praktisk
innvirkning

Ikke behov for
endringer i
regelverket

**AVSLUTTENDE
REFLEKSJONER**

Takk for oppmerksomheten!

Maren Sørensen Thorsen

Juridisk rådgiver, avdeling Helserett

Marensorensen.thorsen@helseklage.no

Nina Elisabeth Bech-Sørensen

Juridisk seniorrådgiver, avdeling Helserett

NinaElisabeth.Bech-Sorensen@helseklage.no

 helseklage.no

Nasjonalt klageorgan
for helsetjenesten